Izbori su tek okončali. Iako neznamo konačne podatke izbora nije sporno da je gospodin Ivo Sanader pobjednik. Svi ostali su, ipak, gubitnici. Netko manje netko više. Sada valja formirati Vladu. Jedni hoće, drugi neće. Jedni su poželjni drugi su nepoželjni. Interpretacije i «interpretacije» sa «strane» postaju odlučujući čimbenik kako formirati novu Vladu.

Posljednja priča za koju znamo je koalicija HDZ-a i HSS-a. Nakon načelnih razumijevanja i nerazumjevanja prišlo se prethodnim dogovorima u čemu ekonomska komponenta nije najmanje važna (hvala bogu!). Kako čujemo iz sredstava priopćavanja nema konceptualnih problema ali se «koplja lome» da li smanjiti stopu PDV-a od 22 na 20%. Predsjednik Sanader je to obećao a HSS to neželi. Istina bog, trtaži povećanje broja poreznih stopa, posebice, za tzv. nužna dobra. Prema tome: ni HDZ ni HSS ne raspravljaju o problemu PDV-a kao stožernog poreza hrvatskog poreznog sustava i, temeljem toga, moguće mnogobrojne implikacije te i takve odluke. Što više može se pokazati da uvođenje više poreznih stopa može imati, pored umnožavanja tehničkih problema, značajnije fiskalne gubitke u odnosu na gubitke zbog smanjenja porezne stope od 22 na 20%. Sve u svemu, svaki od budućih partnera želi nametnuti svoje rješnje.

Prije nego elaboriram svoje poglede na potrebu i opravdanost smanjenja porezne stope PDV-a sa 22 na 20% zalažem se za organiziranje rasprave u smislu «pitaj publiku» kako je to moguće učiniti svakom takmičaru u kvizu «Milijunaš». Sanader bi tako dobio dobru potporu za svoju odluku od strane poreznih ekonomista - stručnjaka.

O porezu na dodanu vrijednost govorio sam i pisao godinama prije njegvoog uvođenja. O tom složenom poreznom obliku organizirao sam i međunarodnu konferenciju davne 1988. godine pod pokoroviteljstvom tadašnjeg predsjednika IV Sabora gospodina Ante Milovića. Nalazi konferencije i danas su validni. 1995. godine u «Ekonomska politika za 1995. godinu» napisao sam esej o porezu na dodanu vrijednost. U časopisu «Ekonomija/Economics» sam u više navrata pisao o porezima pa tako - implicite i eksplicite - i o porezu na dodanu vrijednost. I dalje, na ovim sam stranicama također u više navrata pisao o porezu na dodanu vrijednost. Vjerniji čitaoci se sjećaju da sam čak uveo anketu o vjerojatnosti smanjenja stope poreza. Nadalje, suprostavljao sam se isuviše olakom uvođenju poreza na dodanu vrijednost 1997. što se je i dogodilo (razlog nije bila struka već rekordni deficit robne razmjene s inozemstvom), i povnovno 1998. godine kada je porez na dodanu vrijednost uveden. Sada kada porez na dodanu vrijednost imamo sa svim njegovim manama ne slažem se sa promjenama poreznih stopa. Kao alibi mogao bih prihvatiti političko smanjenje u stilu povećanje broja proizvoda sa nultom poreznom stopom - i to je sve.

Obrazloženje:
- promjena bilo koje porezne stope ili uvođenje bilo kojeg poreza ima značajne učinke kroz gubitke u privrednoj strukturi i privrednoj aktivnosti što porezni stručnjaci nazivaju mrtvi teret oporezivanja;
- često mrtvi teret oporezivanja može imati znatno veće učinke od fisklanih prihoda – ovo je argument koji bi mogao podržati smanjenje porezne stope;
- u uvjetima tvrdog budžetskog ograničenja smanjenje porezne stope pomiće točku pokrića «u lijevo» što znači da marginalni proizvođači postaju učinkovitiji – argument koji podržava

smanjenje porezne stope;
- regrisivnost poreza na dodanu vrijednost sugerira narušavanja pravila vertikalne i horizontalne jednoakosti poreznih obveznika – argument koji podržava smanjene porezne stope;
- vrijeme prilagođavanja privredne strukture poreznim promjenama je višegodišnje (posebno vrijedi za potrošne poreze);
- Artur Laffer predlagajući smanjenje poreznih stopa zbog većeg poreznog učinka ima u vidu prije svega izravne poreze;
- porez na dodanu vrijednost za razliku od poreza na promet u maloprodaji – s kojim se obično uspoređuje i proglašava ekvivalentnim – znači i porez na zalihe što znači da smanjenje porezne stope sa 22 na 20% znači i dodatno jednokratno smanjenje poreznih prihoda od 0,67% (pretpostavi li se da su zalihe 1/3 prometa a što je «zavelo» gospodina Škegru kada je putem poreznih prihoda PDV-a procjenjivao bruto domaći proizvod) što znai da smanjenje iznosi 2,67% u prvoj godini;
- porezni prihodi temeljem deficita robne razmjene s inozemstvom pokazuju da hrvatska blagajna izravno ovisi od deficitu (ostvaruje se putem potrošnih poreza) što dodatno utječe na smanjenje poreznih prihoda (deficit pokazuje i dokazuje da živimo iznad mogućnosti);
- javni dug, i deficit proračuna otvaraju pitanje kako «začepiti» tako velike rupe koje postaju, gleda li se dinamika rasprodaje obiteljskog srebra, «crne rupe».

Ovim nisam, jasno, inventarizirao mnoga druga brojna ograničenja koje danas ima Hrvatska. Vjerojatno bi valjalo poraditi na ocijeni cjelokupnog poreznog sustava i dinamizirati (bolje reći programirati) njegove promjene. U svakom slučaju promjena izravnih poreza i doprinosa, jednakog fiskanog učinka, bi imalo daleko veće ekonomske učinke. Povećanje neoporezivog dijela imalo bi pored ekonomskih i socijalne učinke i sugeriralo bi dinamiziranje zapošljavanja i povećanje izvozne konkurentnosti. Fiksni tečaj koji se novoj koaliciji čini manje spornim daleko je veći problem po hrvatsko gospodarstvo od poreza na dodanu vrijednost. To je, međutim, druga priča.

Zaključno ako su ciljevi ekonomske politike dinamiziranje privrednog razvoja i smanjenje nezaposlenosti tada se gospodo fokusirajte na tečaj kune. Odgovor na problem tečaja daje odgovor i na porezni sustav. Konačno, u maloj i otvorenoj zemlje koja je u tranziciji i koja gotovo dva desetljeća nazaduje – promatrajući kretanje bruto domaćeg proizvoda i zaposlenosti – mora voditi brigu o izvoznoj orijentaciji. Ostalo je samo make up i nije rješenje u vektorskom smislu.